

WORDEN ALS HET WATER

Serie Water

Het is wonderlijk om te merken hoeveel ervaringen en herinneringen verbonden blijken te zijn met water. De boeren in het dorp waar ik opgroeide, die aan de hand van de verkleuring op de muur aanwezen tot welke hoogte de stormvloed was gekomen tijdens de watersnood in 1953. Het moeras waarin ik als achtjarig meisje gezogen werd maar net op tijd – ik sta tenslotte hierdoor een passant uit werd gered. De zee in het zuiden van India die mij een gevoel van verbondenheid gaf met de wereld en met thuis omdat ik het geluid van de brekende golven in de branding herkende van zeeën overal. Het schitterende licht op water, een woeste overtocht op een rivier waarbij de golven metershoog over de boot heen sloegen, het euforisch verliefde dansen in de regen, de sterke onderstroom in een mui die bang maakt, ruggelings gedragen worden door de zilte Dode Zee. Water. Koel, zacht, verfrissend, verleidelijk, helder, verraderlijk, oogverblindend. Zoals we de afgelopen twee weken hebben kunnen horen wemelt het in de bijbel van taferelen die bepaald worden door water. Of door de afwezigheid ervan. Vanaf het eerste hoofdstuk waarin God de wateren scheidt tot de martelende droogte van de woestijn en van de vele taferelen bij de bron tot de vergeefse vraag van Jezus aan het kruis om dorstlessend water.

Het is 1997. Tijdens een interview met prins Willem-Alexander onthult de toekomstige koning het onderwerp waarin hij zich serieus wil vastbijten: water management. Door de interviewer gevraagd naar de reden van deze keus spreekt hij de memorabele woorden: 'Water is iets fantastisch moois. Je kan er echt alles mee doen. Bovenal is het een zeer Hollands, een oer-Hollands iets'. De filosoof Rene ten Bos reageerde als door een wesp gestoken: 'Water is helemaal niet iets waarin je je kunt vast bijten, je kunt met water niet van alles doen en water is een wereldwijd issue, helemaal geen oerhollands iets'

De prins had het dus niet goed begrepen. Water is niet wat hij dacht dat dat het was. Maar wat is het wel? Water is H₂O. Water is wetenschap, mythe, symboliek. Water is de belangrijkste stof op aarde. Zonder water geen leven. Wij zijn water. Water is een bron, een rivier, een zee. De kern van water is dat het kolk, stroomt, vliet, vloeit, bruist. Welt uit de bron. Stilstaand water is brak en dood. Water is worden. Beweging, verandering, transformatie en ook: nieuw begin. In talloze scheppingsverhalen ontstaat leven uit water.

De Westerse filosofie kon eeuwen lang slecht uit de voeten met het fenomeen water. Misschien omdat de grote denkers uit de Oudheid (Plato, Socrates) er niet veel van moesten hebben. Zij beschouwden water als slecht voor de ziel, als laag en verderfelijk. Ze waren er ook van overtuigd dat wanneer een stad zich open stelt voor de zee er onmiddellijk ontaarding optreedt. Filosofische watervrees. En die heeft lang doorgewerkt. Pas tegen het eind van de achttiende eeuw durfden mensen zich te wagen aan zwemmen in zee. Ook de bijbel is niet vrij van angst voor water, maar dan is het vooral voor de alles verwoestende kracht ervan. De zondvloed, de Rode Zee die opensplijt of de wanhoop die zich als een stormzee aandient. Zoals in psalm 69: 'Red mij God, het water staat aan mijn lippen. Ik zink weg in bodemloos slijk en vind geen grond onder mijn voeten. Ik ben in diep water geraakt, de stroom sleurt mij mee.'

Het verrassende is dat er in de Chinese filosofie veel positiever over water werd gedacht. De eerste denkers associeerden water met ethiek. De belangrijkste onder hen, Confucius, roept – zoals we net lasen – ons op naar water, of specifieker een rivier, te kijken om te leren hoe we moeten leven. Ik heb het gedaan met de woorden van Confucius in gedachte en het fascinerende is dat het klopt. De bestemming van de rivier is onmiskenbaar: naar beneden maar de loop van rivier is nooit lineair. Ook de bestemming van de mens is onmiskenbaar: worden naar beeld en gelijkenis van de Eeuwige maar de weg daar naartoe loopt evenmin lineair. Zoals elke rivier kent elk mensenleven eigen buigingen, wendingen, grilligheden. Soms onstuimig kolkend, soms bijna roerloos, soms troebel, dan weer helder.

Confucius vervolgt: "Meegaand en onderzoekend komt het rivierwater uit bij de kleinste punten, net als opmerkzaamheid". Flexibel leven, aandachtig kijken, het kleine ontdekken, het onzichtbare zichtbaar maken. We kunnen het leren van de rivier. En dan: 'Wat er naar toe of erin gaat, wordt schoongemaakt en gezuiverd, net als een verandering ten goede'. Het is een oproep om de mensen die we tegenkomen op ons levenspad mooier te maken. Niet te vervuilen met bitterheid, verwijten, afgunst maar te verfraaien met een liefdevolle bejegening. En tegelijkertijd zijn deze woorden van Confucius een aansporing om al het andere leven niet te vervuilen inclusief het water zelf.

In de bijbel is er nog een onontkoombare metafoor: levend water als beeldspraak voor God. De psalmist zingt ervan : 'Zoals een hert reikhalst naar levend water, zo dorst ik naar u god, mijn levende god'. En de evangelist getuigt ervan in het verhaal over Jezus die de Samaritaanse vrouw bij de bron aanspreekt over die andere oerbron met de woorden: 'Wie het water drinkt dat ik hem geef zal nooit meer dorst krijgen. Het zal in hem een bron worden waaruit water opwelt dat eeuwig leven geeft'. God als sprankelende bron, als veilige inbedding, als de zee waarin wij mensen uitstromen.

Hier reiken de profeet die we zojuist lazen en de evangelist elkaar de hand. Ezechiël zegt: 'Overal waar de rivier komt stroomt leven.' En: "Het water stroomt uit het heiligdom", wat zoveel wil zeggen als: het water heeft zijn oorsprong in God en dat maakt het tot levend brengend water. Tot water dat dorre en zelfs dode struiken tot uitbundige bloei weet te brengen. Misschien is het aan deze beeldspraak te danken dat aan water -zowel in de wereldgodsdiensten als in volksgeloof – ook een heiligende en inwijdende kracht wordt toegekend. Van heilige bronnen tot de doop.

Wat doen we als we dopen? Nee, we reinigen je niet van de erfzonde, want die bestaat niet. We heiligen jou, nieuw menskind. We heiligen je leven en spreken uit dat je goed en mooi en welkom bent en we wensen je geluk. En we hopen dat je de kracht vindt om mee te buigen met de stroom van je bestaan. We spreken de hoop uit dat je mag groeien in soepele, solidaire, volhardende liefde, en elke dag iets dichterbij je bestemming mag komen.

En we wijden je in in de gemeenschap van mensen die willen zijn als water: flexibel, aandachtig, met oog voor het kleine en onzichtbare, met oog voor rechtvaardigheid. We wijden je in, in het visioen van een nieuwe wereld waar wolf en lam naast elkaar liggen, oude mensen hun dagen vol maken en jonge mensen pas op hun honderdste zullen sterven. Wij wijden je in, in een traditie vol grote, verheven, aanstekelijke, moeilijke verhalen en liederen die van dit visioen getuigen. We vieren dat je van godswegen geboren bent, ontzagwekkend gemaakt, naar hem toe.

Lieve Ianthe, Bram, Philip, Milou, Noëlle, Doesjka, Merel, Leau Jana, dat tot jullie kome die Ene die bronnen slaat, dat hij van jullie maakt een zuivere rivier die zacht en vrolijk richting haar bestemming stroomt. Zo moge het zijn.

Colet van der Ven

We lazen Ezechiël 47: 1-10 en Confucius (fragment)

Colet van der Ven is te bereiken via 'lt@dominicusamsterdam.nl' ('tav Colet van der Ven')